

SALVS REI PVBLICAE SVPREMA LEX ESTO.

VYBRANÁ

TÉMATA

Slovinsko – volby 2008

(14/2008)

Anna Vojáčková

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

Obsah:

Politický systém	3
Charakteristika stranického systému	4
Výsledky voleb a nové složení Národního shromáždění	7
Zdroje	10

Politický systém

Republika Slovinsko (*Republika Slovenija*) je od vyhlášení nezávislosti 25. června 1991 parlamentní demokracií s ústavně zvýrazněnou rolí parlamentu. Základní vymezení fungování politického systému, rovněž tak základní občanská práva jsou zakotvena v Ústavě z 23. prosince 1991.

Zákonodárná moc

Slovinský parlament je dvoukomorový, tvoří jej Národní shromáždění a Národní Rada. Občané volí 90 členů Národního shromáždění (*Državni zbor*) v osmi volebních obvodech (v každém je zvoleno 11 poslanců). Dva zbývající poslance volí občané italské a maďarské menšiny podle většinového volebního systému. Zákon stanovuje 4% práh, tzn. strana, která na celostátní úrovni nezíská alespoň takový podíl hlasů, je z jejich převodu na poslanecké mandáty vyloučena. Mandáty jsou nejdříve poměrným způsobem rozděleny (prostá, tzv. Hareova volební kvóta), zbytkové hlasy se poté převádějí na celostátní úroveň, kde jsou rozděleny s použitím d'Hondtova dělitele.

Národní Rada (*Državni Svet*) má reprezentovat zájmy různých společenských skupin. Podle Ústavy se jedná především o hospodářské, sociální, profesní a lokální zájmy. 22 radů zastupuje zájmy lokální samosprávy, 4 radové reprezentují zaměstnavatele, 4 radové představují zaměstnance resp. odborové svazy, 4 radové zemědělce, živnostníky a samostatná povolání a 6 radů nehmospodářské činnosti. Všech 40 radů je voleno nepřímou na pět let. Jedná se o funkci čestnou a neplacenou. Předseda a místopředsedové Národní rady jsou voleni na dva a půl roku s možností znovuzvolení. Uvnitř Národní rady existuje pět skupin, do nichž jsou radové přiřazeni podle oblasti, za kterou byli zvoleni.

Výkonná moc

Nejvyšším představitelem výkonné moci je prezident (*predsednik*) republiky. Tuto funkci v současné době zastává Danilo Türk.¹ Prezident je volen přímou volbou podle zásady dvoukolového absolutně většinového volebního systému. Prezidentské funkční období je pětileté s jednou možností znovuzvolení. Prezident je hlavou státu a vrchním velitelem ozbrojených sil. Vypisuje volby do dolní komory parlamentu, vyhlašuje zákony, jmenuje vrcholné státní funkcionáře, vydává listiny o ratifikaci mezinárodních smluv, jmenuje a odvolává diplomatické zástupce Slovinska a přijímá pověřovací

¹ Danilo Türk byl zvolen v roce 2007, kdy ve druhém kole prezidentské volby porazil bývalého slovinského premiéra Lojze Peterlem ziskem 68,03 % hlasů.

listiny cizích velvyslanců. Má právo udělit milost a propůjčit státní vyznamenání. Po svém zvolení skládá přísahu před Národním shromážděním.

Vláda sestavená z předsedy a 15 ministrů je druhou složkou výkonné moci. Jednotliví ministři jsou za svou činnost odpovědní Národnímu shromáždění. Proces sestavení vlády probíhá tak, že prezident po konzultaci s předsedy poslaneckých klubů představí Národnímu shromáždění kandidáta na post předsedy vlády (tzv. mandatáře), který musí být v tajných volbách zvolen absolutní většinou hlasů členů parlamentu. Pokud v prvním kole není kandidát schválen, následuje druhé kolo vyjednávání. V případném třetím kole může předsedu vlády zvolit do 48 hodin Národní shromáždění, a to prostou většinou hlasů. Dále ve Slovinsku existuje institut tzv. konstruktivního vyslovení nedůvěry. Toto opatření umožňuje odvolání předsedy vlády, a tím celé vlády pouze tehdy, pokud se Národní shromáždění již shodlo na novém předsedovi kabinetu a odsouhlasilo jej absolutní většinou hlasů. Konstruktivního vyslovení nedůvěry bylo již použito dvakrát, a to v letech 1992 a 2000

Charakteristika stranického systému

Prvotní systém politických stran se začal ve Slovinsku vytvářet v druhé polovině 19. století a v podstatě přetrvával až do roku 1945. Jeho hlavním rysem byla existence tří hlavních směrů – katolicko-konzervativního, liberálního a sociálně-demokratického (resp. komunistického) a systém byl označován jako tripolární. Po roce 1945 byly politické strany nahrazeny tzv. „společensko-politickými organizacemi“. K obnovení stranického života docházelo ve Slovinsku v průběhu 80. let. Před prvními svobodnými volbami v dubnu 1990 se nejsilnější opoziční strany spojily v koalici DEMOS, která vyhrála se ziskem téměř 54 % hlasů.

V současné době je pro systém charakteristická existence vysokého počtu menších politických stran, které se mohou spojovat či vstupují do silnějších politických subjektů. V důsledku parlamentního zastoupení menších levicových stran (SNS, DeSUS) je obtížné vytváření homogenních vládních koalic.

Hlavní politické strany²

Sociální demokraté (*Socialni demokrati* – SD)

Strana vznikla v roce 1993 sloučením tří postkomunistických subjektů – Strany demokratické obnovy, Sociálně-demokratického svazu a Dělnické strany. Do roku 2005 se nazývala Sjednocená kandidátka sociálních demokratů (*Združena lista socialnih demokratov* – ZLSD). Strana je členem Socialistické

² Řazeno podle volebního zisku v legislativních volbách roku 2008.

internacionály, je označována za postkomunistickou. Jejím hlavním tématem je ochrana sociálních jistot obyvatelstva. Strana zaujímá rovnostářský pohled na sociální a ekonomickou politiku státu (štědré sociální programy, podpora vytváření pracovních příležitostí státem atp.). Mezi jejími voliči převažují nižší střední a nižší vrstvy městského obyvatelstva. Strana se nakonec stala vítězem parlamentních voleb 2008, současným předsedou je Borut Pahor.

Slovinská demokratická strana (*Slovenska demokratska stranka* – SDS)

Tato strana byla založena pod názvem Sociálně demokratická strana Slovinska (*Socialdemokratska stranka Slovenije*) v roce 1989 a stala se členem zmiňované koalice DEMOS. V roce 1992 přijala strana moderní sociálnědemokratický program. Ve straně se postupně vytvořily dva směry – pravicový, vedený J. Janšou, a levicový, vedený J. Pučnikem. V roce 1993 zabránil J. Janša sloučení strany se Socialistickou stranou a v roce 1995 byl zvolen jejím předsedou. Na protest proti jeho zvolení opustila levicová frakce pod vedením J. Pučnika stranu. SDS obhajuje spíše liberální hodnoty, spolupracuje s katolickou církví a Janša odmítá jakoukoliv koaliční spolupráci s „postkomunisty“. Přestože je někdy strana uváděna pod svým původním názvem, jedná se spíše o pravicovou stranu.

Zares

Strana vznikla v říjnu 2007 a připojilo se k ní 7 bývalých členů Liberální demokracie (viz dále). Pod heslem „Nová politika“ zaznamenala v posledních parlamentních volbách úspěch, skončila na třetím místě za nejsilnějšími stranami SD, SDS. Jedná se o stranu levého středu. Podporuje liberální ekonomický rozvoj, ale stranou nezůstávají témata jako solidarita, sociální a lidská práva. Strana podporuje členství Slovinska v EU a vystupuje jako oponent dosavadního premiéra Janeze Janši. Současným předsedou je Gregor Golobič.

Demokratická strana důchodců Slovinska (*Demokratčina stranka upokojencev Slovenije* – DeSUS)

Jedná se o stranu orientovanou na určitou část voličů – důchodce. Hlavním tématem strany je ochrana jejich hospodářských a sociálních práv. Jedná se o stranu spíše levicovou. Současným předsedou je Karl Erjavec.

Slovinská národní strana (*Slovenska nacionalna stranka* – SNS)

Strana byla založena v roce 1992. Její hlavní orientace je směsí „slovinského nacionalismu“ a „levicového populismu“. Jedná se o stranu spíše levicovou, současným předsedou je Zmago Jelinčič Plemeniti.

Slovinská lidová strana (Slovenska ljudska stranka – SLS)

Strana byla založena v roce 1988 pod názvem Slovinský selský svaz (*Slovenska smečka zveza*). Její snahou je hájit zájmy venkovského obyvatelstva, odmítá přílišné otevření slovinské ekonomiky. Je schopna vytvářet vládní koalice s ostatními stranami, ale někdy se v těchto koalicích chová téměř opozičně. Jedná se o nacionalisticky a křesťansky orientovanou stranu. Současným předsedou je Bojan Šrot.

Liberální demokraté Slovinska (*Liberalna demokracija Slovenije* – LDS)

Strana vznikla v roce 1994 sloučením čtyř stran – Liberálně demokratické strany (*Liberálno-demokratska stranka*), Demokratické strany (*Demokratska stranka*), Socialistické strany (*Socialistična stranka*) a Strany zelených (*Zeleni – Ekološko socialna stranka*). Do roku 2004 byla vždy LDS vládní stranou, v roce 2004 poprvé přešla do opozice. LDS se prezentuje jako dynamická strana orientující se na ekonomický rozvoj (podpora rozšiřování nových informačních i jiných technologií atd.), na rozvoj možností podnikání, na podporu posilování vlivu autonomních občanských institucí a jejich zprostředkující role vůči státu a státnímu aparátu. Stranou nezůstává ani oblast lidských práv a rovnosti, solidarity a sociálních práv. Současnou předsedkyní je Katarina Kresal.

Nové Slovinsko – Křesťanská lidová strana (*Nova Slovenija – Krščanska ljudska stranka* – NSi)

Strana vznikla v roce 2000. Jedná se o stranu křesťanskou, která se hlásí k slovinským kulturním a duchovním tradicím. Podporuje liberální ekonomiku, svobodné podnikání, ale zároveň hájí sociální práva, která ovšem musejí vycházet nejen ze solidarity, ale také z osobní odpovědnosti. Současným předsedou je Andrej Bajuk. V posledních parlamentních volbách si strana pohoršila, získala pouze 3,4 % hlasů, nepřekročila 4% práh a v Národním shromáždění tak nezískala žádný mandát.

Výsledky voleb a nové složení Národního shromáždění

Předposlední volby do Národního shromáždění se odehrály v roce 2004. Vítěznou stranou se stala SDS, vedená Janezem Janšou, s 29,1 % hlasů. Následovala ji LDS s 22,8 % hlasů. V Národním Shromáždění bylo ještě zastoupeno dalších šest stran. Středopravicovou vládní koalici utvořily 4 strany: SDS, SLS, DeSUS a NSi s 49 křesly v Národním shromáždění. Premiérem vlády se 9. 11. 2004 stal Janez Janša (SDS).

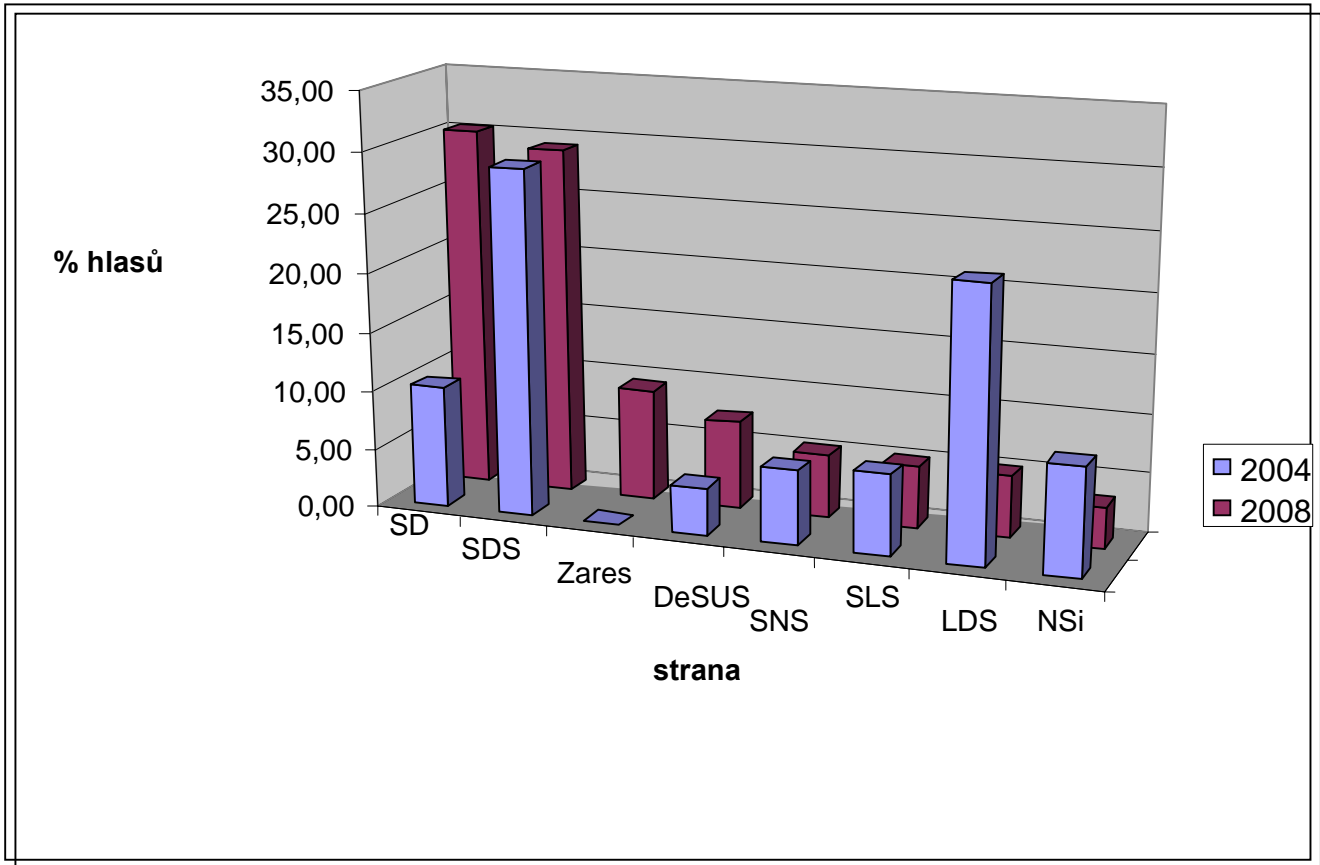
Letošní volby do Národního shromáždění se konaly 21. září 2008. Volební účast byla v porovnání s volbami v roce 2004 nepatrně vyšší: 63,10 ku 60,65 %. Vítěznou stranou se stala Sociální demokracie (SD), v čele s Borutem Pahorem. Druhou nejsilnější stranou se stala Slovinská demokratická strana (SDS) v čele s dosavadním premiérem Janezem Janšou. Na třetím místě skončila strana Zares. Do Národního shromáždění se také dostala strana důchodců DeSUS, která si oproti minulým volbám polepšila. Díky zhruba stejné voličské podpoře kolem 5 % se do Národního shromáždění dostali ještě Slovinská národní strana, Liberální demokraté a Lidovci.

Letošní rozhodování slovinských voličů bylo do jisté míry ovlivněno korupční aférou, na kterou upozornila reportáž finské televize YLE. Premiér Janez Janša a další členové vlády měli údajně přijmout v roce 2006 úplatek ve výši 21 milionů eur od finské zbrojařské společnosti Patria, a to před uzavřením největšího vojenského kontraktu v roce 2006.

Na volby měl vliv i fakt, že Slovinsko přijalo v roce 2007 jako první z postkomunistických zemí společnou evropskou měnu. Místo očekávané finanční stability došlo k nárůstu cen, míra inflace byla jednou z nejvyšších v Evropské unii – kolem 6 %. Další komentáře konstatují, že vládu Janeze Janši u voleb poškodila její úsporná opatření. Deficit státního rozpočtu sice v roce 2007 klesl na pouhých 0,1 % hrubého domácího produktu, voliči však na tuto ozdravení veřejných financí reagovali spíše odmítavě a mnozí z nich v naději na zlepšení své sociální situace dali hlas opozičním sociálním demokratům, kteří před volbami slibovali rovněž snížení inflace.

Významný propad v počtu hlasů zaznamenala Liberální demokracie. Za jeden z důvodů propadu je udáváno úmrtí bývalého předsedy této strany a populárního prezidenta Slovinska Janeze Drnovška, který letos v únoru podlehl rakovině.

Graf: Volební výsledky politických stran při volbách do Národního shromáždění, 2004 a 2008

Zdroj: Statistični urad Republike Slovenije [online]. 2008 [cit. 2008-10-02]. Dostupný z WWW: <http://www.stat.si/>

Tabulka: Složení Národního shromáždění po volbách v roce 2004 a 2008

Politická strana	Výsledek voleb (v %)			Počet křesel		
	2004	2008	změna	2004	2008	změna
SD	10,20	30,45	20,25	10	29	19
SDS	29,10	29,26	0,16	29	28	-1
Zares	-	9,37	9,37	-	9	9
DeSUS	4,00	7,45	3,45	4	7	3
SNS	6,30	5,40	-0,90	6	5	-1
SLS	6,80	5,21	-1,59	7	5	-2
LDS	22,80	5,21	-17,59	23	5	-18
NSi	9,10	3,40	-5,70	9	0	-9

Zdroj: Statistični urad Republike Slovenije [online]. 2008 [cit. 2008-10-02]. Dostupný z WWW: <http://www.stat.si/>

Zdroje

CABADA, L. (2005). Politický systém Slovinska. Praha: Sociologické nakladatelství.

CABADA, L., DVOŘÁKOVÁ, V. (2000). Komparace politických systémů III, 2000. Praha: VŠE .

HLOUŠEK, V. (2001). Slovinský stranický systém a model umírněného pluralismu. Středoevropské politické studie (CEPSR) [online]. [cit. 2008-10-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=95>>.

Republic of Slovenia - Government sites [online]. 2008 [cit. 2008-10-01]. Dostupný z WWW: <<http://ukom.gov.si/eng/slovenia/publications/slovenia-news/7087/7122>>.

Statistični urad Republiki Slovenije [online]. 2008 [cit. 2008-10-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.stat.si/>>.

Úřad vlády České republiky. Euroskop, vše o evropské unii [online]. 2008 [cit. 2008-10-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/443/sekce/zakladni-informace/>>

Volitve v Drzavni Zbor 2008 [online]. 2008 [cit. 2008-10-07]. Dostupný z WWW: <http://volitve.gov.si/dz2008/>>.

Internetové stránky politických stran:

DeSUS – <http://www.desus.si>

LDS – <http://www.lds.si>

NSi – <http://www.nsi.si>

SD – <http://www.socialnidemokrati.si>

SLS – <http://www.slssms.si>

SNS – <http://www.sns.si>

ZARES – <http://www.zares.si>